

ПЕРЛИНИ
УКРАЇНСЬКОЇ
КЛАСИКИ

Михайло Старицький
**ЗА ДВОМА ЗАЙЦЯМИ
ВИБРАНЕ**

Михайло Старицький

ЗА ДВОМА ЗАЙЦЯМИ
ВИБРАНЕ

Збірка

УДК 821.161.2
С77

Жодну з частин цього видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Друкується за виданнями:

Старицький М. П. Твори: У 2-х томах. Т. I / Упоряд.
і передм. Л. С. Дем'янівської. — К. : Дніпро, 1984. — 645 с.

Старицький М. П. Поетичні твори; Драматичні твори /
Ред. тому та авт. вступ. ст. С. Д. Зубков; Упоряд. і приміт.
М. Т. Максименко. — К. : Наук. думка, 1987. — 576 с.

Дизайнер обкладинки *Анастасія Попова*

ISBN 978-617-12-8300-8 (PDF)
ISBN 978-617-12-5599-9 (серія)

© Depositphotos.com / rmira2,
обкладинка, 2020
© Книжковий Клуб «Клуб Сі-
мейного Дозвілля», видання
українською мовою, 2020
© Книжковий Клуб «Клуб Сі-
мейного Дозвілля», художнє
оформлення, 2020

ЗА ДВОМА ЗАЙЦЯМИ

КОМЕДІЯ ІЗ МІЩАНСЬКОГО ПОБИТУ.
З СПІВАМИ І ТАНЦЯМИ В 4-х ДІЯХ

ДІЙОВІ ЛЮДИ

Прокіп Свиридович Сірко — міщанин, має крамницю.

Явдокія Пилипівна — його жінка.

Проня — дочка їх.

Секлита Пилипівна Лимариха — сестра Сірчисі,
перекупка.

Галя — її дочка.

Свирид Петрович Голохвостий — промотаний ци-
люрник.

Настя } подруги Пронині, манірні.
Наталка }

Химка — наймичка у Сірків.

Пидора — поденщиця у Лимарихи.

Степан Глейтюк — був наймитом у Лимарихи, тепер
слюсар.

Марта — бублейниця }
Устя — черевичниця } гості у Лимарихи.
Меронія — живе при монастирі }

Два баси.

Йоська-жид.

Квартальний, катеринщик, міщани і люд.

ДІЯ ПЕРША

Глибокий яр. Під горою наліво гарненький домок Сірків з садком; за ним баркан і знов якийсь садок і домок, направо — гора, баркан, а далі яр. На дальній горі видно Київ. Вечір.

ВИХІД I

*Прокіп Свиридович і Явдокія Пилипівна.
Сидять на лавці біля дому.*

Явдокія Пилипівна. Бач, як сьогодні вечірню заранню одправили, ще й сонечко не зайшло! А то тим, що новий дячок гарно вичитує.

Прокіп Свиридович. Чим же гарно?

Явдокія Пилипівна. Як чим? Голосно: словами, мов горохом, сипле.

Прокіп Свиридович. Так, так! Як пустить язика, то він у його, як млинове колесо, тільки бр-р-р!.. І меле разом, і шеретує...

Явдокія Пилипівна. А твій старий мене, мене той язик, як баба вовну...

Прокіп Свиридович. Прирівняй ще цього штокала до старого дячка! Той таки і чита по-стародавньому, по-божественному, а цей...

Явдокія Пилипівна. Заступається за свого шкарбуна тим, мабуть, що табакою поштує.

Прокіп Свиридович. Так що ж, що поштує!

Явдокія Пилипівна. А то, що і в церкві заживаєш табаку, мов маненький...

Прокіп Свиридович. Лопочи, лопочи; а ти заступаєшся за нового тим, що молодший.

Явдокія Пилипівна. Вигадай ще що!

Прокіп Свиридович. Та й вигадую!

Явдокія Пилипівна. От уже не люблю, як ти почнеш вигадувати та дратувати! (*Одвернулась.*)

Прокіп Свиридович. Ну, ну! Не сердься, моя старесенька, то я пожартував!

Стара мовчить надуто.

Не сердься-бо, моя сивесенька!

Явдокія Пилипівна. Та годі вже!

Прокіп Свиридович. Чого годі? Хвалити бога, прожили вік у добрій згоді та лагоді, діждалися й свого ясного вечора... Да не зайдет сонце во гніві вашім...

Явдокія Пилипівна. Та я вже на тебе не сердюся! Тільки не вередуй.

Прокіп Свиридович. Ні, ні, не буду. А нам таки справді нарікати ні на що: вік пройшов, лиха не зазнали, хоча й були хмарки, та господь хранив од тучі. Єсть на старість і шматок хліба, і закуток.

Явдокія Пилипівна. А працювали ж зате як, рук не складаючи!

Прокіп Свиридович. То що ж! Хто дбає, той і має! Неперестанно трудітеся, да не увійдете в напасть! Аби чужого хліба не заїдали та з чужої кривавиці не користувалися!

Явдокія Пилипівна. Здається, уже на нас, голубе, нікому й скажитись!

Прокіп Свиридович. А хто зна? Може, й нам перепала марно чужа копійка!

Явдокія Пилипівна. Як же гандлювати¹ без того? То вже нехай бог проща! Нам же треба було дбати: дочка росла — єдиначка; треба було на посаг складати.

¹ Гандлювати, гендлювати — торгувати, також баришувати, спекулювати. (*Тут і далі прим. ред.*)

- Прокіп Свиридович. Та так, так... А наградив-таки нас
Господь дочкою — розумні!
- Явдокія Пилипівна. І вже! Що розумні, так на весь
Подол! Так не жалували ж на їх і грошей: у який кошт
та наука увійшла — страх! Скільки отій мадамі до пен-
сіїона переплачено!
- Прокіп Свиридович. А за який час? Довго там побула?
- Явдокія Пилипівна. Мало хіба? Аж три місяці! Ти б
уже хотів свою рідну дитину запакувати у науку — на
муку, аж до загину!
- Прокіп Свиридович. Я не про тее: мені ті пенсіїони
і не до смаку, а коли гроші за рік заплачено, то треба
було б принаймні за їх одсидіти!
- Явдокія Пилипівна. Грошей шкода було, а дитини то
ні, що за три місяці змарніла та знівечилась, хоч живою
в труну клади! Там уже мало того, що науками виму-
чили, вимордували, та ще й голодом морили! Дитина
не видержала й утекла!
- Прокіп Свиридович. То нічого: одпаслися ж дома;
одно тільки негаразд...
- Явдокія Пилипівна. Що там? Уже знов почав вере-
дувати?
- Прокіп Свиридович. Та я й мовчатиму, а тільки той
пенсіон...
- Явдокія Пилипівна. Що пенсіон?
- Прокіп Свиридович. От тут у мене сидить! (*Показує
на потилицю.*)
- Явдокія Пилипівна. Ти знову?
- Прокіп Свиридович (*зітхнув*). Та й мовчу ж!

Чути знавдалі гуртову пісню:

Не щибечи, соловейко,
На зорі раненько,
Не щибечи, манюсенький,
Під вікном близенько!

Не щеччи, манюсенький,
Під вікном близенько!

Явдокія Пилипівна. А славно співають! Я страх люблю
хлоп'ячі співи!

Прокіп Свиридович. Славно, славно! Завтра неділя,
а вони гукають.

Явдокія Пилипівна. А коли ж їм і погуляти, як не під
свято! За будні натрудяться!

Прокіп Свиридович. То й розходились би спати, а то
й самі не сплять і другим не дають... (*Позіха.*)

Явдокія Пилипівна. То й іди ж собі спати, хто ж бо-
ронить?

Прокіп Свиридович. Та я б уже такий, щоб і лягати,
та Проні ж ждемо.

Явдокія Пилипівна. А правда, чого вони так забари-
лись? Уже й ніч надворі; ти б пішов та знайшов їх!

Прокіп Свиридович. Де ж я їх буду шукати? Та їх
і кавалер проведе.

Явдокія Пилипівна. Та проведуть... кавалерів за ними,
як полови за зерном, а все-таки страшно.

Прокіп Свиридович. Не бійся — не маненькі. (*Позіха
здорово.*) Ой господи, помилуй мене, грішного раба сво-
го! (*Знов позіха і хрестить рота.*) Чого це я так позіхаю?

Явдокія Пилипівна (*позіха й собі*). Оце! Ти позіхаєш,
а я за тобою.

Прокіп Свиридович (*позіха знов*). Пху на тебе, сатано!
Позіхнув так, що трохи рот не роздерся!

Явдокія Пилипівна. Та затуляв би рота, а то так не-
гарно дивитись, що й...

Прокіп Свиридович. А ти думаєш, мені гарно диви-
тись, як ти роззявиш свою вершу?

Явдокія Пилипівна. З якого це часу з мого рота ста-
ла верша?

Прокіп Свиридович. Та хіба ж уже не пора?

Явдокія Пилипівна. Пху! Пху! (*Розсердившись, пішла.*)
 Прокіп Свиридович (*почухав голову*). Розсердилась
 моя старенька, розгнівалась; треба піти помиритись.
 (*Виходить теж у ворота додому.*)

ВИХІД II

Міщани, міщанки і хор.

Хор (*за коном, але ближче*).

Твоя пісня дуже гарна,
 Гарно ти співаєш:
 Ти щасливий, спарувався
 І гніздечко маєш.
 Ти щасливий, спарувався
 І гніздечко маєш.

*Через кін переходить кілька пар: дівчата з хлопцями і самі
 дівчата; за останніми уганя Голохвостий у циліндрі,
 піджаці, рукавичках. Полебзивши, одскакує до других.*

Голохвостий (*до себе*). А славні тут дівчатка-міщаночки, доложу вам: чистое амбре! Думав, що знайду між ними ту, що коло Владимира бачив, — дак нема, а вона, здається, з цього кутка. От пипочка, що просто тільки — а-ах та пере-ах! Одно слово — канахветка, тільки смочки! Трохи чи я даже не улюбився у ёйо, чесне слово: просто з голови не йдють... Господи! Що ж це я? Чи не прогавив за нею главного предмета, Проні? От тобі й на! Побігти шукать. (*Пішов хутко ярм направо.*)
 Хлопці, хор (*входять на передній кін*).

А я бідний, безталанний,
 Без пари, без хати;
 Не довелось мені в світі
 Весело співати!

Не довелось мені в світі
Весело співати!

Оддалеки чути, що гурт другий співає цю ж пісню.

1-й бас. А в нас баси кращі... у них як побиті горшки!

2-й бас. Або як старі циганські решета!

Усі (*сміються*). А справді!

Хлопець. А який тепера хор найкращий? Чи семінарський, чи братський?

1-й бас. Звичайно, братський.

2-й бас. А я кажу — семінарський.

1-й бас. Ба, брешеш!

2-й бас. Ба, не брешу! В семінарському хорі сам Тарас як попре горою — го-го-го! Або Орест як посуне октавою — гур-р-р, аж гори дрижать!

1-й бас. А в братському Кирило чого варт?

2-й бас. Ну, що ж? Кирило, та й годі.

1-й бас. Ет!

Степан. А хто, по-вашому, панове, розумніший у Києві: чи семінарист, чи академіст, чи університант?

Хлопець. Голохвостий!

Степан (*регоче*). Ото ушкварив!

1-й бас. Попав пальцем у небо!

Дехто. Найшов розумного на смітнику! Ха-ха!

Хлопець. А хто ж розумніший за його? Говорить по-ученому, що й не второпаєш!

Степан. Чи у тебе часом не загублено якої клепки?

Хлопець. Чого ти присікався?

Степан. Дивіться, люди добрі, що по-свинячому хрюка, то й розумніший, значить!

Другі. Чого ж, справді, сміятись? Голохвостий, таки не взяв його кат, розумний, освічений; таки паном діло, і ходить, і говорить по-панському!

Степан. Ова! Не бачила розкошів свиня, то й саж за палаці здався!

Дехто. Та годі вам за чортзна-що змагатись!

Степан. І то правда, пху!

Дехто. Од міщан одстав, а до панів не пристав.

Степан. Та як же! Натягне штани-галанці, узеє чоботи на рипах, та ще напне на голову капелюха, та й дметься, як шкурат на огні! Які були у батька гроші — процвиндрив, а тепер що на йому, то й при йому!

1-й бас. А так: батько його було на базарі голив та кров пускав, баньки ставив, то й копійка водилась, а він уже, бач, і цилюрню по-модньому...

Степан. Не знаю, чи голить других, а що себе обголив — то так!

1-й бас. А який ласун до дівчат, як зводить усіх — біда!

2-й бас. Та то ж через теє Степан на нього і гори верне.

Дехто. Боїться, значить, щоб не одбив дівчини.

Степан. Одбив би я йому печінки!

Другі. О! Він хваткий!

1-й бас. А в тебе уже є коханка?

Степан. Що ти їх слухаєш? Верзуть теревені!

Дехто. Єсть, єсть...

1-й бас. А хто?

Хлопець. Галя Лимаришина.

1-й бас. Гарна?

Хлопець. Чудо яка!

Степан. Ти-бо мені, гляди, і честь знай, бо язика й полатати можна!

Хлопець. Що ж я сказав? От напасть!

Другі. Цитьте! Он Голохвостий іде!

ВИХІД III

Ті ж і Голохвостий.

Дехто. Здрастуйте, Свириде Петровичу, а ми вас оце згадували...

Голохвостий. А, хорошо, добре...